

บทที่ 5

วิเคราะห์เปรียบเทียบหนี้สินของสามีภริยาตามกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมาย ครอบครัวไทยและปัญหาบางประการเกี่ยวกับหนี้สินของสามีภริยา

5.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบหนี้สินของสามีภริยาตามกฎหมายต่างประเทศกับ กฎหมายครอบครัวไทย

ในส่วนนี้เพื่อเป็นการเปรียบเทียบถึงความเหมือนหรือแตกต่างกันของกระบวนทรัพย์สินและหนี้สินของสามีภริยาตามกฎหมายครอบครัวของต่างประเทศกับกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงภาพรวมในประเด็นดังต่อไปนี้

5.1.1 ระบบการจัดการหนี้สิน

จากการศึกษาพบว่าแนวความคิดในการกำหนดประเภททรัพย์สินของสามีภริยานั้นในแต่ละประเทศมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่ค่อนข้างจะคล้ายคลึงกัน คือ อดีตกฎหมายครอบครัวของทุกประเทศมีแนวความคิดที่ให้สามีมีฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัวและมีสิทธิในทรัพย์สินทั้งหมดของครอบครัว ซึ่งรวมไปถึงในส่วนที่เป็นของภริยาด้วย ดังนั้นกฎหมายครอบครัวของแต่ละประเทศจึงมีระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาที่กำหนดให้สามีมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินตลอดจนก่อนนี้ได้อย่างไม่จำกัด โดยมีแนวความคิดเสมือนว่าสามีภริยาเปรียบเสมือนบุคคลเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากกฎหมายครอบครัวของอังกฤษ ซึ่งเดิมนั้นมีแนวความคิดในหลักการของ Common Law ที่ถือว่าเมื่อหญิงทำการสมรสแล้ว ทรัพย์สินทั้งหมดของภริยาจะตกอยู่ในอำนาจการจัดการของฝ่ายสามี ฝ่ายภริยา ไม่สามารถมีทรัพย์สินเป็นของตนเองได้

ส่วนกฎหมายครอบครัวของเยอรมันแต่เดิมนั้นก็มีการจำกัดอำนาจของภริยา โดยจะต้องได้รับอนุญาตจากสามีในการทำนิติกรรมต่างๆที่ผูกพันทรัพย์สิน เนื่องจากว่าทรัพย์สินของภริยาถือเป็นทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้การจัดการของสามี ซึ่งลักษณะของการจำกัดสิทธิต่างๆในทรัพย์สินของสามีภริยา ซึ่งอาจเป็นเพราะในอดีต กฎหมายครอบครัวถือว่าสามีต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่หาเลี้ยงเหล่าสมาชิกในครอบครัว ซึ่งรวมไปถึงจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่เกิดขึ้นด้วย ภริยามีหน้าที่ในการดูแลบ้านและบุตรเท่านั้น ไม่ต้องออกไปทำงานเพื่อมาเลี้ยงดูครอบครัว การก่อกำหนดหนี้สินต่างๆของภริยาจึงทำได้อย่างจำกัดในฐานะเป็นตัวแทนของสามีเพื่อจัดหาสิ่งจำเป็นต่างๆสำหรับสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น

ต่อมาเมื่อสภาวะเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนวิวัฒนาการและแนวคิดด้านสิทธิสตรีของแต่ละประเทศได้พัฒนาขึ้น จึงทำให้หญิงมีสามีนอกจากจะมีหน้าที่ในการเป็นแม่บ้านแล้ว ยังมีความสามารถในการประกอบกรงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวได้เช่นเดียวกับสามี ดังนั้นจึงได้มีแนวคิดในการปรับปรุงกฎหมายครอบครัวเพื่อให้ภริยาสามารถมีทรัพย์สินของตนเอง ตลอดจนมีความสามารถในการก่อหนี้สินได้อย่างเท่าเทียมกันกับสามี จึงได้มีการกำหนดระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาโดยให้ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิเท่าเทียมกันในทรัพย์สินและมีทรัพย์สินส่วนของตนเองได้ เช่นในประเทศเยอรมันที่ได้มีการแก้ไขกฎหมายครอบครัวในปี ค.ศ.1900 โดยให้ภริยามีกรรมสิทธิ์และสามารถจัดการทรัพย์สินได้เช่นเดียวกับสามี หรือการที่รัฐสภาของประเทศอังกฤษบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไขหลักการของ Common Law เช่น The Law Reform (Married Women and Tortfeasors) Act 1935 หรือที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของญี่ปุ่น ที่ให้ต่างฝ่ายต่างมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง และรวมไปถึงสินสมรสด้วย ซึ่งทั้งสามีและภริยาได้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันอยู่ มีอำนาจในการจัดการสินสมรสอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักการของญี่ปุ่นนี้ก็มีความคล้ายคลึงกับกฎหมายครอบครัวของประเทศลาวด้วย

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการในการกำหนดระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาที่เป็นกรกำหนดถึงประเภททรัพย์สินของสามีภริยา และอำนาจในการจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยานั้น มีวิวัฒนาการมาจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนแนวคิดด้านสิทธิสตรีและเสรีภาพของบุคคลในแต่ละประเทศที่ได้มีการพัฒนาแนวความคิดดังกล่าวขึ้นมา ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมถือหลักการให้สามีเป็นหัวหน้าครอบครัว และมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินบริคณห์ทั้งหมดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ.2478 แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักกรดังกล่าวโดยมีจุดมุ่งหมายต้องการยกสถานะทางกฎหมายของผู้หญิง ให้เท่าเทียมกับผู้ชาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ด้วยการตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ.2519 ขึ้น ส่งผลให้สามีและภริยาสามารถจัดการสินส่วนตัวและสินสมรสได้อย่างเท่าเทียมกัน

สำหรับการกำหนดประเภทหนี้สินและความรับผิดในหนี้สิน ที่บัญญัติในกฎหมายครอบครัวของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันออกไป เช่น กฎหมายครอบครัวของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กำหนดประเภทของหนี้สินของสามีภริยาเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนสมรส และหนี้สินที่เกิดขึ้นในระหว่างสมรส โดยคู่สมรสฝ่ายที่ก่อให้เกิดหนี้ก่อนสมรสและหนี้ระหว่างสมรสโดยหลักการทั่วไปแล้วจะต้องรับผิดในหนี้สินนั้นเป็นการส่วนตัว เช่นเดียวกับหลักการตามกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย

ในขณะที่หนี้สินที่สามมีภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันนั้น ตามกฎหมายครอบครัวของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศลาว และประเทศเยอรมัน มีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ จะต้องเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นในระหว่างสมรส และเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นเพื่อความจำเป็นของสมาชิกในครอบครัว เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดการบ้านเรือน ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากหน้าที่ของสามมีภริยาที่จะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามหลักการของกฎหมายครอบครัว ซึ่งลักษณะหนี้สินที่สามมีและภริยาต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันดังกล่าวมีลักษณะที่เหมือนกับลักษณะของหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 (1) ของกฎหมายครอบครัวไทย แต่ตามกฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีหลักการที่กำหนดระดับความจำเป็นของคู่สมรสออกเป็น 2 ระดับ คือ หากคู่สมรสอยู่ร่วมกันจะใช้หลัก “necessaries of life” ซึ่งเป็นหลักที่สูงกว่าหลัก “common necessaries of life” ในกรณีที่คู่สมรสแยกกันอยู่

ส่วนการศึกษากฎหมายครอบครัวของประเทศอังกฤษและญี่ปุ่นพบว่า ตามหลักกฎหมายของทั้งสองประเทศ ไม่มีการแบ่งประเภทหนี้สินของสามมีภริยาเป็นหนี้ก่อนสมรส หรือหนี้ระหว่างสมรสเช่นเดียวกับประเทศอื่น โดยความรับผิดชอบในหนี้สินของสามมีภริยาจะเกิดขึ้นเฉพาะตามหลักการในเรื่องหนี้เท่านั้น เช่น เรื่องกรรมสิทธิ์ร่วม เป็นต้น ซึ่งมีความแตกต่างจากความรับผิดชอบในหนี้สินของสามมีภริยาที่ปรากฏตามกฎหมายของประเทศไทยและประเทศอื่นๆที่กล่าวมาข้างต้น

5.1.2 หนี้สินที่สามมีภริยาเป็นเจ้าของหนี้ลูกหนี้กันเอง

จากการศึกษากฎหมายครอบครัวของประเทศไทยเห็นได้ว่า ในกฎหมายลักษณะัว้วเมียนั้น หากัว้วเมียมีหนี้กันมาก่อนสมรสและต่อมาได้มาสมรสกันภายหลัง กฎหมายนี้ได้ให้หนี้สินระหว่างัว้วเมียนั้น เป็นอันยกเลิกไป แต่ในกฎหมายครอบครัวปัจจุบัน มาตรา 1487 ให้มีผลเพียงฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะยึดหรืออายัดทรัพย์สินอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ อีกทั้งจะเห็นได้ว่าในเรื่องของความระงับแห่งหนี้ นั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 บัญญัติให้หนี้ระงับเพียง 5 ประการคือการชำระหนี้ ปลดหนี้ หักกลบหนี้ แผลงหนี้ใหม่ และหนี้เกลื่อนกลืนกัน ไม่ได้มีการบัญญัติถึงการที่หนี้ระงับด้วยเหตุที่เจ้าหนี้ลูกหนี้สมรสกันแต่อย่างใด หากมีการให้หนี้ระงับสิ้นไปเพราะการสมรสจะเห็นว่าเป็นการไม่สมควร เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายทั้งสองกรณีข้างต้น ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายลักษณะัว้วเมีย หรือ กฎหมายครอบครัวปัจจุบัน กฎหมายมีความมุ่งหมายเพียงที่จะให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสามมี ภริยา การที่กฎหมายครอบครัวปัจจุบันได้มีการบัญญัติให้สามมี ภริยา หากมีหนี้สินสามารถทำฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ ย่อมเป็นไปตามหลักการในเรื่องของอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของสามมีภริยา ซึ่งในกฎหมายครอบครัวไทยปัจจุบันได้อำนาจ

ทั้งฝ่ายสามีและฝ่ายภริยามีอำนาจจัดการทรัพย์สินได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ได้จำกัดให้อยู่ภายใต้ อำนาจของฝ่ายสามีแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น เช่นเดียวกับกฎหมายครอบครัวในหลายประเทศ ซึ่งแต่ เดิมนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของคู่สามีภริยายังมีไม่มาก ดังนั้น เมื่อชายและหญิงได้สมรสกัน อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของฝ่ายหนึ่งจะหมดไป และคู่สมรสอีกฝ่ายจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินเหล่านั้นแทน จึงทำให้ภาระหนี้สินที่ คู่สมรสมีต่อกันมาก่อนการสมรสนั้นจึงหายไปด้วย เพราะอำนาจในการจัดการทรัพย์สินได้ เปลี่ยนไปอยู่ที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว เช่นในกฎหมายครอบครัวของประเทศเยอรมันเดิมก่อนที่จะ มีการแก้ไขในปี ค.ศ.1900 ที่มีหลักการให้ภริยาต้องเชื่อฟังเศวรสามี เพราะกฎหมายครอบครัวใน สมัยนั้น ทรัพย์สินทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การจัดการทรัพย์สินของสามี เป็นต้น ซึ่งต่างกับปัจจุบันที่ กฎหมายครอบครัวในหลายๆประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเยอรมัน อังกฤษ ญี่ปุ่น ลาว หรือในมลรัฐ แคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้อำนาจทั้งฝ่ายสามีและภริยาในการจัดการทรัพย์สินได้ อย่างเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น กฎหมายครอบครัวของประเทศเยอรมันหลังจากที่มีการแก้ไข เมื่อปี ค.ศ.1900 แล้ว ได้มีการออกกฎหมาย Law on Equal Right of Men and Women in the Field of Civil law ที่ได้แก้ไขเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาจากเดิมที่สามีมีอำนาจเหนือ ภริยา มาเป็นระบบที่เน้นความเสมอภาค โดยสามีภริยามีสิทธิเท่าเทียมกัน¹ เป็นต้น ส่งผลให้ แนวความคิดในเรื่องที่นี้จะระงับลงเพราะการสมรสจึงหายไปด้วย

ในกฎหมายครอบครัวไทย แม้ได้มีการบัญญัติให้สามีภริยาหากมีหนี้สินสามารถฟ้องร้อง บังคับคดีกันได้ แต่ในชั้นบังคับคดีนั้นก็ไม่สามารถยึด आयัดทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสได้ อันเป็นการส่งผลให้เป็นการคุ้มครองความสัมพันธ์อันดีระหว่างสามีภริยาอยู่แล้วในตัว แต่หากเป็น ช่วงที่สามีภริยา ทำการหย่าขาดจากกัน อันเป็นช่วงเวลาที่กฎหมายไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่ง คุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา นั้นนั้นก็ไม่ได้ระงับไป สามารถที่จะฟ้องร้องและบังคับคดี กันได้ จะเห็นได้ว่าหลักการของกฎหมายครอบครัวในปัจจุบัน จึงตรงตามวัตถุประสงค์ของการ คุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยามากกว่าที่จะทำให้หนี้ระงับไปเพราะการสมรสกันของ คู่สามีภริยา

---

¹E.J. John, Manual of German Law, 2nd Vol.1,p.234 ed,(New York: Oceana Publication Inc.,1968).

5.1.3 หนี้ร่วมของสามีภริยา

หนี้ร่วม หมายถึง หนี้สินที่สามีและภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันตามกฎหมาย จากการศึกษาพบว่าแนวความคิดในเรื่องของหนี้ร่วมของสามีภริยาในกฎหมายครอบครัวของแต่ละประเทศนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในกฎหมายครอบครัวของประเทศเยอรมันและกฎหมายครอบครัวของประเทศลาวนั้น กำหนดให้หนี้ร่วมของสามีภริยาเกิดขึ้นได้จาก 2 เหตุคือ หนี้ที่เกิดจากการที่คู่สามีภริยาได้มีการจัดการร่วมกัน และหนี้ร่วมที่เกิดจากการที่คู่สมรสคนใดคนหนึ่งได้ก่อขึ้นแล้ว กฎหมายกำหนดให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรับผิดชอบร่วมกันด้วย ซึ่งในหลักการของกฎหมายที่กำหนดให้คู่สมรสอีกฝ่ายจะต้องรับผิดชอบร่วมกันนั้น มักจะเป็นหนี้ที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของคู่สมรส หรือหนี้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบ้านเรือน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของครอบครัว ดังที่ปรากฏในกฎหมายครอบครัวของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ที่กำหนดให้หนี้ที่เกิดขึ้นเพื่อความจำเป็นในการดำรงชีพ (necessaries of life และ common necessaries of life) ของคู่สมรส แม้ว่าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งจะไปก่อหนี้ขึ้นมา คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้นั้นด้วยซึ่งหลักการของหนี้ร่วมที่กฎหมายครอบครัวได้กำหนดเอาไว้ให้รับผิดชอบร่วมกัน หรือ ปรากฏในหลักการของกฎหมายครอบครัวของประเทศเยอรมันในเรื่องของหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการจัดหาสิ่งจำเป็นในครอบครัว และในกฎหมายครอบครัวของลาวที่มีหลักการของหนี้ร่วมของสามีภริยาที่ก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ของครอบครัว แม้ว่าคู่สมรสฝ่ายเดียวจะเป็นผู้ก่อขึ้น กฎหมายก็บัญญัติให้ทั้งสามีและภริยาต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งสองคน

หลักการดังกล่าวคล้ายคลึงกับหลักการของกฎหมายครอบครัวไทย ซึ่งการที่บุคคลหลายคนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในมูลหนี้มูลใดมูลหนึ่งหรือไม่ จะต้องพิจารณาว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นลูกหนี้ร่วมกันหรือไม่ การเกิดขึ้นของลูกหนี้ร่วมอาจเกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี

กรณีแรก คือ การเป็นลูกหนี้ร่วมโดยสัญญา กล่าวคือ การเป็นลูกหนี้ร่วมนั้นเกิดขึ้นโดยนิติกรรม หมายความว่า ในสัญญาเดียวกันนั้น เมื่อลูกหนี้หลายคนร่วมกันผูกพันในอันที่จะชำระหนี้แล้ว ต้องถือว่าเป็นลูกหนี้ร่วมกันนอกจากสัญญาจะระบุไว้เป็นอย่างอื่น²

กรณีที่สอง คือ การเป็นลูกหนี้ร่วมโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ดังจะเห็นได้จากในเรื่องละเมิด เช่น นายจ้างต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้าง (มาตรา 425) บิดามารดาต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตร

² จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.122.

ผู้เยาว์ (มาตรา 429) เป็นต้น หรือในเรื่องผู้ค้าประกันหลายคนต้องรับผิดชอบเจ้าหนี้ร่วมกัน (มาตรา 682) หรือผู้ส่งจ่าย ผู้รับรอง ผู้สลักหลัง ผู้รับอาวัลต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้ทรง (มาตรา 967) เป็นต้น ดังนั้นการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 บัญญัติไว้ในมาตรา 1490 ว่า “หน้าที่สามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้น ให้รวมถึงหน้าที่สามีภริยาก่อขึ้นในระหว่างสมรสดังต่อไปนี้ ...” ย่อมหมายความว่าหากสามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก่อให้เกิดหนี้ขึ้นระหว่างสมรส และเป็นหนี้ตาม (1)-(4) สามีภริยาต้องรับผิดชอบร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วม

อย่างไรก็ตาม คำว่า “ให้รวมถึง” ในมาตรา 1490 แสดงให้เห็นว่านอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1490 (1)-(4) แล้ว สามีภริยายังต้องรับผิดชอบเป็นลูกหนี้ร่วมกันในกรณีอื่นๆ อีก เช่น การที่สามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกันโดยสัญญา หรือโดยละเมิด เช่นการรับผิดชอบกับผู้เยาว์ในฐานะเป็นบิดามารดาตามมาตรา 429 เป็นต้น สอดคล้องกับหลักกฎหมายครอบครัวของประเทศอังกฤษ ที่ถึงแม้จะไม่มีหลักการในเรื่องหนี้ร่วมที่สามีภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในระหว่างสมรสเอาไว้ แต่สามีภริยาก็จะต้องรับผิดชอบร่วมกันตามหลักการของกฎหมายอื่นๆ เช่น ในหลักกฎหมายละเมิดหรือสัญญา เป็นต้น

1. หนี้ในการจัดการบ้านเรือน และจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

การจัดการบ้านเรือน (management of household affair) หมายถึง การดูแลรักษาบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพที่ครอบครัวจะพักอาศัยอยู่ได้ด้วยความเป็นสุข เช่น การซ่อมแซมบ้านเรือน การทำความสะอาด จ้างคนรับใช้ จัดหาไฟฟ้าและน้ำประปา เป็นต้น³ ดังนั้น การกู้เงินไปชำระค่าปลูกสร้างและตกแต่งบ้าน หนี้ดังกล่าวจึงเป็นหนี้ร่วมกันระหว่างสามีภริยา⁴

ส่วนการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว (provision of necessaries for the family) หมายถึง การจัดหาทรัพย์สินของทุกอย่างที่เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวก เช่น จัดหาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เครื่องเรือน ยานพาหนะ ฯลฯ⁵

หนี้ทั้งสองประเภทนั้นในกฎหมายครอบครัวของไทยได้บัญญัติไว้ให้เป็นหนี้ร่วมของสามีภริยาที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน จากการศึกษากฎหมายครอบครัวของหลายประเทศพบว่ามีกรณีบัญญัติหลักการที่คล้ายกันกับกฎหมายไทยเอาไว้ด้วย ในกฎหมายของประเทศเยอรมันได้

³ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยครอบครัว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), น.278.

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1697/2538

⁵ ประสพสุข บุญเดช, อ้างแล้ว เซึ่งอรกที่ 3

กำหนดหลักการในเรื่องของหนี้สินประเภทดังกล่าวเอาไว้ด้วย ไม่ว่าจะอยู่ในเรื่องของอำนาจในการจัดการทรัพย์สิน ที่ให้คู่สมรสสามารถจัดการทรัพย์สินได้โดยอิสระเท่าเทียมกัน หากเป็นการจัดการที่เกี่ยวกับกิจการในครอบครัว household items หรือ egegenstände des ehelichen haushalts) และกำหนดให้หนี้สินอันเกิดจากการจัดหาสิ่งจำเป็นของครอบครัว เป็นหนี้ร่วมของสามีภริยา และในกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย มีหลักการเรื่องหนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นเพียงฝ่ายเดียว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อครอบครัว กฎหมายลาวให้ถือว่าเป็นหนี้ร่วม เช่น กรณีหนี้ที่เกิดจากภริยาได้กู้เงินเพื่อเป็นค่ารักษาพยาบาลบุตร หนี้ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า หรือค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของครอบครัว ย่อมเป็นหนี้ร่วม⁶ และเป็นหลักการในกฎหมายครอบครัวของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้หนี้ที่เกิดขึ้นเพื่อความจำเป็นในการดำรงชีพ (necessaries of life และ common necessaries of life) ของคู่สมรส เป็นหนี้ร่วมที่คู่สามีภริยาจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับที่กฎหมายไทยได้บัญญัติเอาไว้

แต่สำหรับหลักกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย ไม่ได้มีหลักดังกล่าวปรากฏอยู่แต่อย่างใด เช่นเดียวกับกฎหมายครอบครัวของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทั้งสองประเทศมีหลักว่าสามีและภริยาต่างฝ่ายต่างมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง ไม่มีความเกี่ยวข้องกันในเรื่องทรัพย์สิน ฝ่ายใดก่อหนี้ขึ้นก็จะต้องรับผิดชอบในหนี้สินเพียงฝ่ายเดียว ไม่เกี่ยวกับคู่สมรสอีกฝ่ายแต่อย่างใด เว้นแต่จะมีกฎหมายในเรื่องอื่นกำหนดเอาไว้ให้ต้องรับผิดชอบร่วมกัน เช่น ในเรื่องละเมิด หรือ สัญญา เป็นต้น

2. หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรส

หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรส หมายถึงหนี้ที่เกี่ยวข้องพันกับตัวทรัพย์สินอันเป็นสินสมรสโดยตรง เช่น หนี้ที่เกิดจากการซ่อมแซมบ้านซึ่งเป็นสินสมรส และน่าจะหมายถึงหนี้ที่ก่อขึ้นเพื่อบำรุงให้สินบริควมมีค่าหรือราคาเพิ่มขึ้นด้วย⁷ รวมถึงหนี้ที่จะต้องชำระราคาค่าภาษีอากร ค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดีซึ่งเกี่ยวกับสินสมรส หนี้เกิดจากสัตว์ซึ่งเป็นสินบริควมหายไปทำความเสียหายแก่ผู้อื่น หนี้เกิดจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างชำรุดบกพร่องหรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นอันเป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา 434 ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากกฎหมาย

⁶ คำพิพากษาศาลชั้นต้นกำแพงนครเวียงจันทน์ เลขที่ 2003-34/ ข.ต. (ชั้นต้น)

⁷ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว มฤตก, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), น.138.

สารบัญญัติเป็นเรื่องๆไป⁸ แต่หนึ่งดังกล่าวต้องเป็นหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสินสมรสอันเป็นผลแก่สามีและภริยาทั้งสองฝ่ายไม่ใช่ผลแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่ฝ่ายเดียว⁹

หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสินสมรสนี้ในกฎหมายครอบครัวของไทยได้บัญญัติไว้ให้เป็นหนึ่งร่วมของสามีภริยาที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน จากการศึกษากฎหมายครอบครัวของหลายประเทศพบว่าในระบบกฎหมายครอบครัวของประเทศเยอรมัน หากคู่สามีภริยาสมรสกันและใช้ระบบการจัดการสินสมรสตามระบบกฎหมาย หรือระบบ zugewinnngemeinschaft เป็นระบบที่มีการปรับปรุงมาจากระบบสินสมรสโดยทั่วไป จากกฎหมายเก่าของประเทศเยอรมัน โดยมีการกำหนดให้ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยามีเพียงประเภทเดียว คือ ทรัพย์สินของครอบครัว (community of accrued gains) ซึ่งประกอบด้วยสินส่วนตัวของทั้งสามีภริยาและสินสมรส ดังนั้นทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาตามระบบกฎหมายจึงหมายถึงการรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดของทั้งสามีภริยาที่ได้เข้ามาสู่กองทรัพย์สินของครอบครัว และในส่วนของจัดการทรัพย์สินของสามีภริยาจะอยู่ภายใต้หลักการที่ว่าคู่สมรสแต่ละฝ่ายต่างมีอิสระในการเป็นเจ้าของและจัดการทรัพย์สินที่อยู่ระหว่างสมรสโดยเท่าเทียมกัน โดยหลักแล้วคู่สมรสแต่ละคนจะรับผิดชอบหนี้สินอันเกิดจากการจัดการทรัพย์สินส่วนของตนเองเท่านั้น สำหรับทรัพย์สินที่เป็นส่วนของครอบครัว กฎหมายกำหนดให้คู่สามีภริยาจะต้องจัดการร่วมกัน ดังนั้น ในกฎหมายครอบครัวของประเทศเยอรมัน กรณีที่คู่สัญญาไม่ได้ตกลงทำสัญญาทรัพย์สินของคู่สมรสเป็นอย่างอื่น คู่สมรสมีหน้าที่ต้องจัดการทรัพย์สินร่วมกันตามมาตรา 1451 โดยทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ครอบครองดูแลทรัพย์สินร่วมกัน และถ้ามีการฟ้องร้องบังคับคดีเกี่ยวกับสินสมรส ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิทธิเหนือทรัพย์สินนั้นสามีภริยาต้องมีการใช้สิทธิร่วมกัน รวมถึงกรณีที่มีหนี้สินอันเกิดจากการจัดการทรัพย์สินร่วมกันนั้น สามีภริยาก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันด้วย

ดังนั้น หากสามีภริยามีการจัดการสินสมรสโดยชอบ และเกิดเป็นหนี้สินขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการจัดการโดยกรณีที่สามีหรือภริยาเป็นผู้จัดการโดยลำพัง หรือเป็นกรณีที่สามีภริยาเป็นผู้จัดการร่วมกัน ความรับผิดชอบในหนี้สินที่เกิดขึ้น คู่สมรสต้องรับผิดชอบในลักษณะของหนี้ร่วมอยู่แล้ว แต่ในกฎหมายครอบครัวของเยอรมันไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องหนี้ที่เกิดจากสินสมรสนั้นเอาไว้โดยตรงว่าเป็นหนี้ร่วมที่สามีภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันหรือไม่เหมือนกับที่กฎหมายครอบครัวของประเทศไทยกำหนด สำหรับกฎหมายครอบครัวในประเทศลาว แม้จะมีการแบ่งทรัพย์สินของคู่สามี

⁸ ไชค จารุจินดา, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516), น.224.

⁹ เพิ่งอ้าง.

ภริยาออกเป็นสินส่วนตัวและสินสมรสคล้ายคลึงกับกฎหมายครอบครัวไทยนั้น แต่ในกฎหมายครอบครัวของประเทศลาว ไม่ได้มีการบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับหนี้สินของสามีภริยาเอาไว้เป็นการเฉพาะ เช่นเดียวกับในกฎหมายครอบครัวของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา แม้จะมีการแบ่งแยกทรัพย์สินของสามีภริยาเป็นสินส่วนตัวและสินสมรสก็ตาม ก็ยังต้องพิจารณาว่าหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการจัดการสินสมรสนั้น เป็นหนี้ที่เกิดขึ้นตามหลักความจำเป็น “necessaries of life” และ “common necessaries of life” หรือไม่ ถ้าเข้าตามหลักการนี้แล้ว ก็เป็นหนี้ร่วมที่สามีภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันซึ่งไม่ได้กำหนดเอาไว้ให้ชัดเจนว่าให้หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรสเป็นหนี้ร่วมที่คู่สมรสจะต้องรับผิดชอบร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วมเหมือนกับกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย

สำหรับกฎหมายครอบครัวของประเทศญี่ปุ่นและประเทศอังกฤษแล้ว เนื่องจากในระบบกฎหมายครอบครัวของทั้งสองประเทศไม่มีการแบ่งประเภททรัพย์สินของสามีภริยาเป็นสินส่วนตัวกับสินสมรสเหมือนในกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย แต่ก็มีส่วนของทรัพย์สินที่สามีภริยามีกกรรมสิทธิ์ร่วมกันได้ ดังนั้น หากมีการก่อหนี้เกิดจากทรัพย์สินส่วนดังกล่าวนี้ขึ้นตามหลักกรรมสิทธิ์ร่วมก็จะส่งผลให้คู่สมรสต้องรับผิดชอบในหนี้สินดังกล่าวร่วมกันนั่นเอง

3. หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน

หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน หมายถึง การงานทุกอย่างที่สามีภริยาทำด้วยกันแล้วเกิดเป็นหนี้ขึ้น เช่น สามีภริยาร่วมกันตั้งร้านขายของ สามีขายของหน้าร้าน ภริยาเป็นคนทำบัญชี สามีไปซื้อเชื่อสินค้ามาใส่ในร้านค้า หนี้ค่าซื้อสินค้ากฎหมายครอบครัวของประเทศไทยบัญญัติให้เป็นหนี้ร่วมที่สามีภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งแนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบในหนี้นั้นมีหลักการสำคัญที่หลายประเทศใช้ร่วมกันก็คือ ฝ่ายที่ก่อหนี้ขึ้นก็ต้องรับผิดชอบในหนี้ด้วยตนเอง ดังนั้นการที่ทั้งฝ่ายสามีและภริยาต่างเข้าร่วมกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ก็จะต้องรับผิดชอบในหนี้ที่ก่อขึ้นนั้นร่วมกัน ในกฎหมายครอบครัวของประเทศเยอรมันก็ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับหนี้สินประเภทนี้ไว้เช่นเดียวกัน โดยคู่สมรสต่างฝ่ายต่างมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินได้ และหากคู่สมรสไม่ได้ตกลงทำสัญญาทรัพย์สินของคู่สมรสเป็นอย่างอื่น คู่สมรสมีหน้าที่ต้องจัดการทรัพย์สินร่วมกัน ความรับผิดชอบในหนี้สินที่เกิดขึ้น คู่สมรสต้องรับผิดชอบในลักษณะของหนี้ร่วม ดังนั้นเมื่อสามีภริยาสามารถที่จะจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง หากทั้งสองฝ่ายตกลงทำการงานด้วยกันแล้วไปก่อหนี้ขึ้น ก็จะผูกพันทั้งสองฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันในหนี้ที่ร่วมกันก่อขึ้น โดยเจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้สามีภริยาชำระหนี้ในลักษณะของการเป็นลูกหนี้ร่วมกันได้ กฎหมายครอบครัวของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญามาตรา 47 โดยได้กำหนดให้ต้อง

รับผิดชอบร่วมกันในกรณีที่มีและภริยาร่วมกันแสดงเจตนาเข้าร่วมในการทำนิติกรรมหรือก่อนนี้ขึ้น สำหรับในกฎหมายครอบครัวของประเทศญี่ปุ่นและอังกฤษนั้น สามีและภริยาต่างมีอำนาจจัดการทรัพย์สินส่วนตัวของตนได้อย่างเป็นอิสระเนื่องจากระบบทรัพย์สินของสามีภริยาเป็นระบบแยกทรัพย์สินกัน ต่างฝ่ายต่างจะต้องรับผิดชอบในหน้าที่ฝ่ายตนเองได้ก่อนขึ้น ดังนั้น การที่คู่สามีภริยาได้ร่วมกันก่อนนี้ขึ้น จึงจะต้องรับผิดชอบในฐานะที่เป็นลูกหนี้ร่วมกันเพราะได้เข้าดำเนินการร่วมกันก่อนนิติสัมพันธ์ร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายจึงต้องร่วมรับผิดชอบร่วมกัน

4. หนี้ที่เกิดเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

หนี้ร่วมตามข้อนี้มีลักษณะเป็นหนี้สามีหรือภริยาก่อนขึ้นเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียวอันมีลักษณะเป็นหนี้ส่วนตัวและอาจก่อนขึ้นเพื่อประโยชน์ของฝ่ายตนแท้ๆ หากภายหลังก่อนนี้แล้ว คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งให้สัตยาบันก็จะมีผลทำให้กลายเป็นหนี้ร่วม แต่หากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่ให้สัตยาบันหนี้นั้นก็จะเป็นหนี้ส่วนตัวของฝ่ายที่ก่อนนี้นั้นแต่ผู้เดียว ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ว่าฝ่ายใดก่อนนี้ฝ่ายนั้นก็จะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในหนี้ที่ตนก่อนนั้น แต่การที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหนี้ร่วมกันนั้น ก็เนื่องมาจากโดยลักษณะของหนี้แล้วย่อมเป็นหนี้ส่วนตัวโดยแท้ เพราะเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์ฝ่ายของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ได้เพื่อประโยชน์ของครอบครัวแต่อย่างใด ดังนั้นจึงควรที่จะผูกพันเฉพาะคู่สมรสฝ่ายที่ก่อให้เกิดหนี้กันเท่านั้น แต่การที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งให้สัตยาบันนั้น ก็เป็นการที่คู่สมรสอีกฝ่ายซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือความรับผิดชอบใดๆในหนี้กันเลย ยินยอมเข้าผูกพันตนรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าวด้วย ซึ่งการบัญญัติให้เป็นหนี้ร่วมนี้จากการศึกษากฎหมายครอบครัวของต่างประเทศนั้นไม่ได้มีการบัญญัติไว้ชัดเจนดังเช่นกฎหมายครอบครัวของไทย

5.2 ปัญหาบางประการเกี่ยวกับหนี้สินของสามีภริยา

5.2.1 หนี้ร่วมของสามีภริยาที่เกิดจากมูลละเมิด

โดยปกติเรามักจะเข้าใจถึงหนี้สินของสามีภริยาที่เป็นหนี้ร่วมของคู่สามีภริยานั้นเกิดจากการทำนิติกรรมสัญญาเสียส่วนใหญ่ เช่นการจับจ่ายซื้อสินค้าที่จำเป็นเข้ามาใช้สอยบริโภคกันในครอบครัว หรือค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนการศึกษาของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น แต่นอกจากหนี้ร่วมที่เกิดจากการทำนิติกรรมสัญญาแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หนี้สินยังสามารถเกิดจากการกระทำละเมิดได้อีกประการหนึ่ง ดังนั้นจึงมีข้อควรพิจารณาถึงกรณีหนี้ร่วมของสามีภริยาที่เกิดจากการทำละเมิดว่าเกิดขึ้นได้ในกรณีใดบ้าง

หนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ 1. มูลเหตุหรือที่มาแห่งหนี้ 2. บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับหนี้ และ 3. สิ่งซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ หนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นแนวความคิดที่เอามาจากระบบกฎหมาย Civil Law ที่มีรากฐานมากจากกฎหมายโรมันอีกต่อหนึ่ง ซึ่งถือว่าหนี้เป็นความรับผิดในทางแพ่งโดยเฉพาะ เป็นความรับผิดระหว่างบุคคลต่อบุคคล มิได้เป็นความรับผิดส่วนที่บุคคลจะต้องมีต่อสังคม แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีได้ระบุว่ามีมูลมาจากอะไร แต่ก็พอมองเห็นได้ว่ามูลแห่งหนี้หรือบ่อเกิดหรือที่มาแห่งหนี้เป็นไปในการทำงานเดียวกับกฎหมายโรมัน¹⁰

ตามกฎหมายโรมัน มูลแห่งหนี้หมายถึงบ่อเกิดแห่งหนี้ ได้มีการอธิบายกันมาตั้งแต่สมัยโรมันโดย Gius ว่า หนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือหนี้ที่เกิดจากสัญญา (ex contractu) และหนี้ที่เกิดจากละเมิด (ex delicto)¹¹

ตามแนวความคิดในปัจจุบันนี้นอกจากสัญญาและละเมิดอาจแบ่งออกจากกันได้โดยเด็ดขาดแล้วยังอาจกล่าวได้ว่า สัญญาเป็นเรื่องของนิติกรรมเป็นความตกลงเป็นเรื่องของเจตนา ส่วนละเมิดเป็นเรื่องของนิติเหตุ เป็นความรับผิดที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

นอกจากนั้นความรับผิดในทางสัญญาและละเมิดเป็นเรื่องของสิทธิและหน้าที่ เจ้าหนี้ตามสัญญาเป็นผู้มีสิทธิตามสัญญา ลูกหนี้ตามสัญญาเป็นผู้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสัญญา บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพและร่างกายของตนเอง บุคคลอื่นย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องงดเว้นไม่ทำละเมิด ความรับผิดทางสัญญาเป็นเรื่องผิดหน้าที่ตามข้อตกลง ส่วนละเมิดเป็นเรื่องผิดหน้าที่ทั่วไปตามกฎหมาย ละเมิดจึงเปรียบได้กับการผิดสัญญา เมื่อมีการผิดหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นการผิดหน้าที่ตามข้อตกลงอันเป็นการผิดสัญญา หรือผิดหน้าที่ทั่วไปตามกฎหมายอันเป็นการละเมิด และเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ทำผิดหน้าที่จึงมีหน้าที่ที่จะต้องชำระให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย¹²

ละเมิดจึงเป็นมูลเหตุอย่างหนึ่งที่เกิดหนี้ขึ้นได้ และเนื่องจากไม่มีบทบัญญัติใดในกฎหมายที่กำหนดให้หนี้ที่สามีและภริยาก่อขึ้นร่วมกันซึ่งเกิดจากมูลละเมิดเป็นหนี้สินซึ่งต้องรับผิด

¹⁰ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), น.25.

¹¹ เฟิงอ้าง, น.27

¹² เฟิงอ้าง.

เป็นการส่วนตัว แยกออกจากหากจากความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินของสามีภริยาที่มีกฎหมายครอบครัวบัญญัติเอาไว้แล้ว ดังนั้น สำหรับกรณีนี้ร่วมของสามีภริยาก็สามารถเกิดจากมูลละเมิดได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างของนี้ร่วมของสามีภริยาที่เกิดจากมูลละเมิดมีดังต่อไปนี้

ก. กรณีที่สามีภริยาเป็นผู้กระทำละเมิด

ตัวอย่างที่ 1 สามีภริยาขับรถไปด้วยกัน ต่อมารถคันที่ขับมานั้นเกิดเสียดับไม่สามารถขับต่อไปได้ ทั้งสามีและภริยาจึงช่วยกันเข็นรถคันดังกล่าวของตนเพื่อไปยังคู่อซึ่งอยู่ใกล้ ขณะที่ทั้งสองกำลังเข็นรถอยู่นั้น ด้วยความประมาทเลินเล่อทั้งสองได้เข็นรถไปชนกับรถยนต์ของบุคคลอื่นซึ่งจอดอยู่ข้างทางได้รับความเสียหาย

กรณีเช่นนี้เป็นการที่คู่สมรสร่วมกันทำละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้อื่นได้รับความเสียหายเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และเนื่องจากเป็นกรณีที่สามีภริยากระทำร่วมละเมิดกันตามมาตรา 432¹³ จึงต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน กลายเป็นหนี้ร่วมของสามีและภริยา

ตัวอย่างที่ 2 หลังคาบ้านที่เป็นที่สินสมรส ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยของคู่สามีภริยาเกิดรั่วเสียหายสามีจึงไปขึ้นไปเปลี่ยนแผ่นกระเบื้องหลังคา เพื่อให้ใช้การได้ดังเดิม ระหว่างที่สามีกำลังเปลี่ยนกระเบื้องอยู่นั้น เกิดพลาดทำแผ่นกระเบื้องหลุดมือ ตกไปโดนคนที่เดินผ่านไปมาริมถนนข้างรั้วบ้าน

กรณีนี้เห็นได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดของฝ่ายสามีตามมาตรา 420 แต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เนื่องจากเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากการซ่อมแซมบ้านเรือน ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนี้สินที่เกี่ยวกับการจัดการบ้านเรือนตามมาตรา 1490(1) อีกทั้งบ้านที่ฝ่ายสามีขึ้นไปดำเนินการซ่อมแซมนั้นยังเป็นสินสมรสอีกด้วยซึ่งถือได้ว่าเป็นหนี้ที่เกี่ยวข้อกับสินสมรสตามมาตรา 1490(2) อีกด้วย

---

¹³ มาตรา 432 ถ้าบุคคลหลายคนก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยร่วมกันทำละเมิด ท่านว่า บุคคลเหล่านั้นจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น ความข้อนี้ ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่ไม่สามารถสืบรู้ตัวได้แน่ชัดว่า ในจำพวกที่ทำละเมิดร่วมกันนั้นคนไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วย

อนึ่ง บุคคลผู้ยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิด ท่านก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วมกันด้วย

ในระหว่าง บุคคลทั้งหลายซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆกัน เว้นแต่ โดยพฤติการณ์ศาลจะวินิจฉัยเป็นประการอื่น

ซึ่งมาตรา 1490 ได้กำหนดให้เป็นหนึ่งรวมที่สามีและภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน จึงเป็นหนึ่งรวมของสามีภริยาที่เกิดจาก มูลละเมิดนั่นเอง

ข. กรณีสามีหรือภริยาต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้อื่น

หนึ่งตามกรณีเช่นนี้เป็นกรณีที่สามีและภริยาไม่ได้เป็นผู้ลงมือก่อละเมิดขึ้นมาเอง แต่กฎหมายบัญญัติให้ต้องร่วมรับผิดชอบกับการกระทำละเมิดของผู้อื่นด้วย ซึ่งมีได้ในหลายกรณี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 กรณีบุตรผู้เยาว์ไปทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

ผู้เยาว์ หมายความว่า บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้เยาว์ซึ่งกระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด เว้นแต่เด็กไร้เดียงสาไม่รู้สำนึกในการกระทำ ซึ่งไม่อาจกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ย่อมกระทำละเมิดไม่ได้ กรณีเช่นนี้ ผู้มีหน้าที่ดูแลต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด โดยถือว่าผู้ที่มีหน้าที่ดูแลนั้นขาดความระมัดระวังอันเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย

กรณีที่ผู้เยาว์ทำละเมิด บิดามารดาอาจจะต้องร่วมรับผิดชอบ ตามมาตรา 429¹⁴ หากทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองร่วมกัน เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น

บิดาและมารดาต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย มารดายอมเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเสมอ แต่บิดาซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรสย่อมมิใช่บิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตร ความรับผิดชอบของบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต้องพิจารณาในฐานะผู้รับดูแล ตามมาตรา 430¹⁵

2) มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ในขณะที่ผู้เยาว์ทำละเมิด หน้าที่ดูแลนี้เป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังนั้น ใครเป็นผู้มีอำนาจปกครอง ผู้นั้นย่อมมีหน้าที่ดูแล โดยปกติอำนาจปกครองอยู่กับบิดาและ

¹⁴ มาตรา 429 บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น

¹⁵ มาตรา 430 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือ บุคคลอื่น ซึ่ง รับดูแล บุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตยภัต ชั่วครั้งคราวก็ดีจำต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

มารดา เว้นแต่ต้องด้วยกรณีตามมาตรา 1566 วรรค 2 หรือในกรณีหย่ากันตามมาตรา 1520 อำนาจปกครองอาจตกอยู่กับบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่ง เมื่ออำนาจปกครองอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายนั้นเป็นผู้ดูแล ถ้าอำนาจปกครองอยู่กับบิดามารดา บิดาและมารดาอย่าอมมีหน้าที่ดูแล แม้บิดาไปมีภริยาน้อย หรือไปต่างประเทศหรือบิดามารดาส่งบุตรผู้เยาว์ไปอยู่หอพัก บิดามารดาก็ยังต้องร่วมรับผิดชอบ แต่ขนาดของความระมัดระวังอาจน้อยลงตามพฤติการณ์

3) บิดามารดาไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล เมื่อผู้เยาว์กระทำละเมิด บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า บิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล ขนาดของความระมัดระวังอาจพิจารณาได้ว่า การกระทำละเมิดของผู้เยาว์นั้น บิดามารดาสามารถป้องกันได้หรือไม่ ถ้าสามารถป้องกันได้แล้วไม่กระทำ ย่อมถือว่าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล การไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเช่น บิดามารดาปล่อยปละละเลย หรือไม่ห้ามปรามมิให้บุตรผู้เยาว์ขับชี่รถยนต์ ถือว่าไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หรือกรณีที่บิดามารดาเห็นบุตรผู้เยาว์เล่นปืนแล้วไม่เก็บปืนไว้ให้ดี หรือเพียงแต่ว่ากล่าวตักเตือน ถือว่าไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร เป็นต้น

แต่หากฝ่ายบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว แต่อีกฝ่ายหนึ่งปล่อยปละละเลยเพียงฝ่ายเดียว หากมีการทำละเมิดเกิดขึ้น ฝ่ายที่ได้ดูแลและ ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วนั้น ก็สามารถยกข้ออ้างดังกล่าวได้แต่ฝ่ายเดียว ฝ่ายที่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ปล่อยปละละเลยไม่ดูแลผู้เยาว์จนทำให้เกิดการละเมิดขึ้นมานั้น ก็จะต้องรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว กรณีเช่นนี้ก็ไม่ถือว่าเป็นหนึ่งร่วมกันของสามีภริยาแต่อย่างใด

หากครบตามเงื่อนไขทั้งสามประการก็เป็นกรณีที่สามีและภริยาต้องรับผิดชอบร่วมกันในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ เป็นหนึ่งร่วมของสามีภริยาที่เกิดจากมูลละเมิดอีกประการหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 2 กรณีลูกจ้างของคู่สามีภริยาไปทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

กรณีสามีและภริยาร่วมกันประกอบกิจการขนส่งสินค้า ได้จ้างลูกจ้างไว้เพื่อเป็นคนขับรถบรรทุกในการขนส่งสินค้า วันหนึ่งขณะที่ลูกจ้างกำลังขับรถเพื่อไปส่งของให้ลูกค้าระหว่างทางรถเกิดเสียหลักพุ่งชนคนได้รับบาดเจ็บ

กรณีเช่นนี้เป็นกรณีที่ลูกจ้างไปกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก ซึ่งเกิดขึ้นขณะที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ถือได้ว่าอยู่ในทางการที่จ้าง นายจ้างจะต้องร่วมรับผิดชอบใช้ ค่าสินไหมทดแทนด้วยตามมาตรา 425¹⁶

หากข้อเท็จจริงพบว่าทั้งสามีและภริยาเป็นนายจ้างของลูกจ้างที่ทำการละเมิด ทั้งสามีและภริยาก็ต้องร่วมรับผิดชอบในละเมิดที่เกิดขึ้นด้วย เกิดเป็นหนี้ร่วมของสามีภริยาที่ต้องร่วมกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในการละเมิดที่ลูกจ้างของตนกระทำขึ้น

นอกจากหนี้ร่วมของสามีภริยาที่เกิดจากมูลละเมิดดังกล่าวที่ยกไปแล้วนั้น ยังมีหนี้ที่เกิดจากมูลละเมิดประการอื่นอีก เช่น กรณีสัตว์ทำละเมิด ตามมาตรา 433 กรณีละเมิดเกิดจากความชำรุดบกพร่องของโรงเรือน ตามมาตรา 434 หรือกรณีละเมิดจากยานพาหนะตามมาตรา 437 เป็นต้น

5.2.2 วัตถุประสงค์แห่งหนี้ในหนี้ร่วมของสามีภริยา

วัตถุประสงค์แห่งหนี้ คือ สิ่งที่เขาหรือเธอเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ได้ ซึ่งอาจเป็นการกระทำในแง่บวก(positive act) เช่น การกระทำบางอย่าง การชำระเงิน การโอนทรัพย์สิน หรืออาจเป็นการกระทำในแง่ลบ (negative act) เช่น การงดเว้นกระทำการบางอย่าง¹⁷

หนี้ร่วมของสามีภริยาก็เป็นหนี้ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับเรื่องหนี้โดยทั่วไป ซึ่งวัตถุประสงค์แห่งหนี้สามารถแบ่งได้ 3 ประการ ดังนี้

ก. โอนทรัพย์สิน

หนี้โอนทรัพย์สินย่อมหมายถึงการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและการส่งมอบทรัพย์สินด้วย แต่ในบางกรณีอาจเป็นเพียงการส่งมอบทรัพย์สินเท่านั้น เช่น ในการซื้อขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่งซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์ โดยผลของกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันทีที่สัญญาซื้อขายมีผล ในกรณีเช่นนี้หนี้ของผู้ขายย่อมมีเพียงการส่งมอบทรัพย์สินเท่านั้น แต่ถ้าเป็นการซื้อขาย

¹⁶ มาตรา 425 นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง

¹⁷ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์นิติบรรณการ,2551), น.61.

อสังหาริมทรัพย์ซึ่งจะต้องมีการทำสัญญาเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยกรรมสิทธิ์ถึงจะโอนไปยังผู้ซื้อดังนี้ ผู้ขายก็มีหน้าที่ทั้งการโอนกรรมสิทธิ์และการส่งมอบทรัพย์นั้นด้วย อาจกล่าวได้ว่าหนี้ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการโอนทรัพย์สิน ลูกหนี้มีหน้าที่ 3 ประการด้วยกัน คือหน้าที่โอนกรรมสิทธิ์ หน้าที่ส่งมอบทรัพย์ และหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์จนกว่าจะได้ส่งมอบ และด้วยเหตุที่จะต้องมีการส่งมอบทรัพย์กัน หนี้โอนทรัพย์สินจึงน่าจะจำกัดอยู่เฉพาะหนี้ที่เกี่ยวกับทรัพย์หรือวัตถุที่จับต้องได้รวมถึงเงินเพราะมีการส่งมอบได้¹⁸

ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ หมายถึงตัวทรัพย์สินซึ่งรองรับหรือเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุแห่งหนี้ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นการส่งมอบทรัพย์สินหรือเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สิน ก็ย่อมจะต้องมีตัวทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ ทรัพย์ทุกชนิดที่มีใช้ทรัพย์นอกพาณิชย์ย่อมเป็นวัตถุแห่งหนี้ได้และไม่จำเป็นต้องเป็นทรัพย์เฉพาะสิ่ง ทรัพย์ทั่วไปก็เป็นวัตถุแห่งหนี้ได้ แต่จะต้องเป็นสิ่งที่กำหนดได้แม้จะยังไม่แน่นอนก็ตาม¹⁹

กรณีที่ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้เป็นเงินตรา หรือกรณีของหนี้เงินซึ่งลูกหนี้มีหนี้จะต้องชำระเงินนั้น เป็นหนี้ที่เกิดขึ้นมากที่สุด เพราะเงินเป็นวัตถุทั่วไปของหนี้ เงินตราโดยปกติเป็นสังกะทรัพย์และมีใช้ทรัพย์เฉพาะสิ่ง เงินตรามีลักษณะพิเศษกว่าทรัพย์อื่น เพราะทำหน้าที่เป็นเครื่องจักรวัดราคาหรือมูลค่าของทรัพย์สิน เป็นเครื่องกำหนดค่าแรงงานและค่าบริการ เงินตราจึงกลายเป็นสื่อกลางในการซื้อขาย หรือโอนโดยมีค่าตอบแทนในรูปแบบอื่น ตลอดจนเป็นสินจ้างค่าจ้าง รางวัล ค่าตอบแทน มัดจำหรือค่าเสียหาย หนี้เงินมีลักษณะพิเศษที่มีดอกเบี้ย และลูกหนี้จะไม่ชำระโดยอ้างเหตุสุดวิสัยหรือการกระทำของบุคคลภายนอกเป็นข้อแก้ตัวมิได้²⁰ เช่น ผู้รับฝากเงินจะต้องคืนเงินให้ครบจำนวน แม้เงินที่ฝากจะได้สูญหายไปด้วยเหตุสุดวิสัย ตามมาตรา 672 วรรคสอง

ตัวอย่างของหนี้ร่วมของสามีภริยาที่เป็นหนี้เงินสามารถพบได้โดยทั่วไป เช่น หนี้ในการจ่ายค่ารักษาพยาบาลในการดูแลรักษาบุคคลในครอบครัว ค่าซ่อมแซมบ้านเรือนอันใช้เป็นที่อยู่อาศัยของครอบครัว เป็นต้น

¹⁸ เฟิงอ๋าง, น.62.

¹⁹ เฟิงอ๋าง, น.65.

²⁰ เฟิงอ๋าง, น.78.

ข. ภาระทำการ

หนี้กระทำการนั้นรวมถึงการกระทำทั้งหลายที่ลูกหนี้มีความผูกพันที่จะต้องกระทำไม่ว่าจะเป็นหนี้ที่เกิดจากสัญญา หรือเกิดจากมูลหนี้อื่น ไม่ว่าจะ เป็นละเมิด ลากมิควรได้ จัดการงานนอกสั่ง หรือหนี้ที่กฎหมายกำหนดขึ้น

หนี้กระทำการถ้าเกี่ยวกับฝีมือ และความอุสาหะของลูกหนี้แล้ว ถือว่าเป็นหนี้ส่วนตัว ไม่เป็นมรดกตกไปยังทายาทของลูกหนี้ แต่ทางด้านเจ้าหนี้สิทธิอาจตกไปยังทายาทได้ เว้นแต่จะตกลงไว้เป็นอย่างอื่น²¹

ตัวอย่างของหนี้ร่วมของสามีภริยาที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นหนี้กระทำการ เช่น นายจ้างว่าจ้างให้คู่สามีภริยาซึ่งเป็นจิตรกรวาดภาพสีน้ำมันร่วมกัน 1 ภาพ หนี้ของสามีและภริยาที่เกิดขึ้นคือการวาดภาพร่วมกัน เป็นหนี้ร่วมที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องกระทำร่วมกันเพื่อชำระหนี้ให้กับนายจ้างตามสัญญาจ้างทำของ

ค. งดเว้นกระทำการ

หนึ่งงดเว้นกระทำการ เป็นหนี้ซึ่งลูกหนี้มีความผูกพันว่าจะไม่กระทำการบางอย่าง หนึ่งงดเว้นกระทำการอาจถือว่าเป็นหนี้กระทำการอย่างหนึ่งในแง่ลบก็ได้ เช่น ลูกหนี้ถูกบังคับให้กระทำการซึ่งจะต้องงดเว้น เป็นต้น²²

ตัวอย่างของหนี้ร่วมของสามีภริยาที่มีมูลแห่งหนี้เป็นหนึ่งงดเว้นกระทำการ เช่น กรณีที่สามีและภริยาร่วมกันรับจ้างวาดภาพดังตัวอย่างข้างต้น หากมีข้อตกลงในสัญญาว่าจ้างกำหนดห้ามมิให้ทั้งสองเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับงานที่จ้างให้ผู้อื่นรู้ ก่อนที่ผู้ว่าจ้างจะจัดแสดงผลงาน ก็จะมีทั้งหนี้กระทำการคือการวาดภาพ และหนึ่งงดเว้นกระทำการคือการไม่เปิดเผยข้อมูล เป็นหนี้ที่ทั้งสามีและภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน นอกจากหนึ่งงดเว้นกระทำการจะเกิดจากสัญญาแล้วยังสามารถเกิดขึ้นจากเหตุอื่นนอกจากสัญญาก็ได้ เช่น กรณีที่สามีและภริยาร่วมกันเป็นผู้ครอบครองที่ดินแปลงหนึ่ง ก็มีหนี้ที่จะต้องไม่กระทำการใดๆ ให้เจ้าของที่ดินข้างเคียงได้รับความเดือดร้อนรำคาญเกินควร เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าหนี้สินของสามีภริยานั้นไม่ใช่จะมีเพียงแต่หนี้เงินหรือหนี้ที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการโอนทรัพย์สินเท่านั้น หนี้กระทำการและงดเว้นกระทำการก็สามารถเป็นวัตถุประสงค์แห่งหนี้ในหนี้สินของสามีภริยาได้เช่นเดียวกันกับหนี้สินในระบบหนี้สินทั่วไป

²¹ เฟิงอ้าง, น.63.

²² เฟิงอ้าง.

5.2.3 ความรับผิดชอบในหนี้ร่วมของสามีภริยา กรณีหนี้เกิดจากมูลละเมิด

ในกฎหมายละเมิดกรณีบุคคลหลายคนร่วมกันทำละเมิด มาตรา 432 กำหนดให้บุคคลเหล่านั้นร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น โดยแบ่งความรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆกัน

ดังนั้น หากเป็นกรณีที่สามีภริยาจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในหนี้มูลละเมิดดังกล่าวร่วมกัน ในส่วนของความรับผิดชอบในหนี้ร่วมดังกล่าว และการนำทรัพย์สินมาชำระหนี้ดังกล่าวจะเป็นอย่างไร

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น เกี่ยวกับหนี้ร่วมของสามีภริยาว่าสามารถเกิดได้ทั้งจากมูลสัญญาและมูลละเมิด เมื่อทั้งสามีและภริยาจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในหนี้ที่เกิดขึ้นด้วยกัน มีฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมกัน เป็นหนี้ร่วมของสามีภริยาที่เกิดจากมูลละเมิด

หนี้มูลละเมิด มีวัตถุประสงค์หนึ่งเป็นการชำระค่าสินไหมทดแทน²³ ซึ่งการชดเชยค่าสินไหมทดแทนคือการชำระหนี้โดยการใช้เงิน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีวัตถุประสงค์หนึ่งเป็นเงินตรา ซึ่งในเรื่องการชำระหนี้ของสามีภริยา กรณีที่เป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้น กฎหมายครอบครัวได้บัญญัติเอาไว้ ในมาตรา 1489 บัญญัติว่า “ถ้าสามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ให้ชำระหนี้หนี้จากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย”

สังเกตได้ว่าในมาตรา 1489 ที่กำหนดวิธีการชำระหนี้ร่วมของสามีภริยาเอาไว้ นั้น ได้บัญญัติเอาไว้เฉพาะกรณีบังคับเอาจากทรัพย์สินของคู่สามีภริยาเท่านั้น จึงเป็นการบัญญัติถึงกรณีที่คู่สามีภริยาจะต้องรับผิดชอบในหนี้ร่วมกัน เฉพาะกรณีที่วัตถุประสงค์หนึ่งนั้นเป็นเงินหรือหนี้เงินเท่านั้น มิได้บัญญัติถึงกรณีที่วัตถุประสงค์หนึ่งเป็นการกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการแต่อย่างใด

ดังนั้น ความรับผิดชอบในหนี้ร่วมของสามีภริยาในหนี้ร่วมที่เกิดขึ้นจากมูลละเมิด ก็จะต้องดำเนินการตามหลักกฎหมายครอบครัวที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะถึงการบังคับชำระหนี้ร่วมของสามีภริยาซึ่งมีวัตถุประสงค์หนึ่งเป็นเงินตราหรือหนี้เงินตามมาตรา 1489 นั้นเอง กล่าวคือ การชำระหนี้หนี้ก็สามารถที่จะชำระได้จากทั้งสินส่วนตัวและสินสมรสของทั้งสองฝ่าย ซึ่งหากพิจารณาจากตัวบทแล้วเห็นได้ว่าไม่ได้มีการจัดลำดับการบังคับชำระหนี้ก่อนหลังเอาไว้เหมือนการบังคับชำระหนี้ในกรณีหนี้ส่วนตัวตามมาตรา 1488

²³ เพิ่งอ้าง, น.54.

5.2.4 ความรับผิดชอบในหนี้ร่วมของสามีภริยา กรณีเป็นหนี้ร่วมกันมาตั้งแต่ก่อนสมรส

ข้อเท็จจริง ชายและหญิงร่วมกันกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้จำนวน 1 ล้านบาท ต่อมาชายและหญิงสมรสกันเป็นสามีภริยากันถูกต้องตามกฎหมาย หลังจากสมรสลูกหนี้ทั้งสองผิดนัดไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้กู้ยืมนั้น จะสามารถบังคับเอาจากสินสมรสได้หรือไม่

กรณีข้างต้นก่อนการสมรสชายและหญิงเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ความรับผิดชอบของทั้งคู่จึงรับผิดชอบในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ในหนี้กู้ยืมเงิน จำนวน 1 ล้านบาท ซึ่งเป็นหนี้ที่อาจแบ่งชำระได้ ความรับผิดชอบของลูกหนี้ทั้งสองจึงเป็นไปตาม มาตรา 290²⁴ ที่บัญญัติไว้เป็นบทสันนิษฐานว่าถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระได้และมีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ เมื่อเป็นกรณีสงสัยท่านว่าลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเท่าๆกัน และเนื่องจากก่อนการสมรสลูกหนี้ทั้งสองไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกันประการอื่น นอกจากการเป็นลูกหนี้ร่วมกันเท่านั้น ทรัพย์สินของลูกหนี้แต่ละฝ่ายก็แยกออกจากกัน เป็นของส่วนตัวของใครของมัน ดังนั้น หนี้สินที่จะต้องรับผิดชอบก็เป็นหนี้ส่วนตัว เป็นหนี้ส่วนตัวของแต่ละฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบคดีใช้ด้วยทรัพย์สินของ ฝ่ายตนเอง

แต่เมื่อมีลูกหนี้ทั้งสองคนได้มาสมรสกันมีฐานะเป็นสามีภริยากัน ในส่วนของหนี้ร่วมที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันนั้นก็ยังคงมีอยู่ การสมรสไม่ได้ทำให้ความเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้นเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด ทั้งสองยังคงต้องรับผิดชอบในมูลหนี้นั้นต่อเจ้าหนี้ต่อไป เพียงแต่เมื่อลูกหนี้ร่วมทั้งสองสมรสกันแล้ว ฐานะของลูกหนี้ในหนี้ร่วมนั้นเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นสามีภริยากัน ดังนั้น เมื่อสามีภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในหนี้สินจึงถือว่าเป็นหนี้ร่วมของสามีภริยาอีกประการหนึ่ง

อาจารย์สหัส สิงหวิริยะ ได้ให้คำอธิบายถึงหนี้ร่วมของสามีภริยาไว้ว่า ลักษณะแห่งหนี้ร่วมอาจเกิดจากการที่สามีภริยาตกเป็นลูกหนี้ร่วมกันตามหลักสามัญ นอกจากนั้นกฎหมายยังกล่าวถึงการเป็นหนี้ร่วมกันระหว่างเป็นสามีภริยากันที่ก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างสมรสตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1490 อีก²⁵

ในส่วนของ การบังคับชำระหนี้ สิ่งที่ต้องพิจารณาคือวัตถุประสงค์แห่งหนี้ของหนี้ร่วมของสามีภริยานั้นว่ามีวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นอย่างไร ซึ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าวัตถุประสงค์แห่งหนี้มีอยู่ด้วยกันคือ

²⁴ มาตรา 290 ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระได้และมีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ก็ดี มีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ก็ดี เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ท่านว่าลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเพียงเป็นส่วนเท่าๆกัน และเจ้าหนี้แต่ละคนก็ชอบที่จะได้รับแต่เพียงเป็นส่วนเท่าๆกัน

²⁵ สหส สิงหวิริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว พิมพ์ครั้งที่ 7, น.133.

การโอนทรัพย์สิน การกระทำการและงดเว้นกระทำการ เหตุผลสำคัญที่จำต้องพิจารณาเรื่องวัตถุแห่งหนี้ก็เพื่อที่จะได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้อย่างถูกต้อง และหนี้จะได้ ระวังไป

จากปัญหาข้อเท็จจริงข้างต้น เป็นกรณีหนี้ร่วมจากการกู้ยืมเงิน ซึ่งวัตถุแห่งหนี้ในกรณีนี้คือเงิน ลูกหนี้จึงมีหน้าที่ในการชำระเงินให้กับเจ้าหนี้

ในกฎหมายครอบครัวได้มีการบัญญัติถึงวิธีการบังคับชำระหนี้ในกรณีที่สามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกันในกรณีของหนี้เงินไว้ในมาตรา 1489 ซึ่งได้กำหนดความรับผิดชอบไว้เป็นการเฉพาะ คือให้บังคับชำระหนี้จากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่ายได้นั่นเอง

5.2.5 ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งจำเป็นในครอบครัว

ปัญหาข้อเท็จจริง

หนี้ที่เกิดจากการที่ภริยาได้ซื้อสุนัขมาเลี้ยงเพื่อทำการเฝ้าบ้านซึ่งอยู่ในย่านที่มีขโมยชุกชุม ถือว่าเป็นหนี้ร่วมอันเป็นการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว ตามมาตรา 1490 (1) อันจะส่งผลให้สามีภริยาต้องรับผิดชอบร่วมกันหรือไม่

การจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว (provision of necessaries for the family) เป็นการจัดหาทรัพย์สินของทุกอย่างที่เป็นปัจจัยสำคัญ ในการทำให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวก²⁶ เช่น ปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีพ หากไม่มีแล้ว ย่อมทำให้บุคคลในครอบครัวไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงการซื้อสุนัขมาเลี้ยงเพื่อทำการเฝ้าบ้านแม้จะอยู่ในย่านที่มีขโมยมากก็ตามนั้น จะเห็นได้ว่า หากไม่ซื้อมาเลี้ยงแล้วบุคคลในครอบครัวก็ยังสามารถดำรงชีพต่อไปได้ เพียงแต่ส่งผลให้ไม่เกิดความสะดวกในการดำรงชีพเท่านั้น และหากพิจารณาถึงคุณสมบัติของสุนัขแล้ว สุนัขจึงไม่ใช่สิ่งที่สามารถป้องกันโจรผู้ร้ายได้โดยตรง กรณีดังกล่าวจึงถือได้ว่าการเลี้ยงสุนัขจึงไม่ใช่เป็นการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวอันจะทำให้สามีต้องรับผิดชอบในหนี้ที่เกิดขึ้นร่วมกันกับภริยา ตามมาตรา 1490 (1)

แต่หากเปลี่ยนข้อเท็จจริงไป เป็นกรณีที่ซื้อกล่องวงจรปิดและชุดสัญญาณกันขโมยมาติดตั้งในบ้านที่เป็นร้านขายของชำ ซึ่งตั้งอยู่ในย่านที่มีขโมยชุกชุม ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นว่า การจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว คือการจัดหาทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสำคัญ ในการทำให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวก เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติของกล่องวีดีโอวงจรปิด

²⁶ ประสพสุข บุญเดช, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3, น.278.

ซึ่งสามารถบันทึกเหตุการณ์หากมีขโมยเข้ามาลักทรัพย์สินภายในบ้านเรือนได้ อีกทั้งบ้านที่อาศัยอยู่นั้นยังประกอบกิจการร้านค้า ซึ่งการที่มีภาพบันทึกของคนร้ายเอาไว้ ก็สามารถใช้เป็นหลักฐานก็จะสามารถติดตามหาตัวคนร้ายให้มารับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดังกล่าวได้ ทำให้ครอบครัวสามารถประกอบกิจการเพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสะดวกและปลอดภัยยิ่งขึ้น ดังนั้นในกรณีเช่นนี้ กล้องวีดีโอวงจรปิด จึงถือเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตสำหรับครอบครัว นั่นเอง

ดังนั้น ในการพิจารณาว่าทรัพย์สินใดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวนั้น จึงต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเฉพาะรายไป โดยประเด็นสำคัญที่จำต้องคำนึงถึงก็คือทรัพย์สินนั้นๆส่งผลอย่างไรต่อการดำรงอยู่การใช้ชีวิตของคนในครอบครัว และที่สำคัญต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของแต่ละครอบครัวด้วยว่ามีวิถีชีวิตเป็นอย่างไร จึงจะสามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวนั้นๆ

5.2.6 ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของบุคคลในครอบครัว

ในมาตรา 1490 (1) นอกจากจะได้บัญญัติให้หนี้เกี่ยวกับจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวเป็นหนี้ร่วมของสามีภริยาแล้ว ยังบัญญัติให้ “หนี้เกี่ยวกับการอุปการะเลี้ยงดูตลอดถึงการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัว” เป็นหนี้ร่วมที่สามีภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันด้วยอีกประการหนึ่ง

ในฐานะคู่สมรส สามีหรือภริยามีหน้าที่ตามกฎหมายต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายตามมาตรา 1461 วรรคสอง²⁷ และในฐานะของบิดามารดาก็จะมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามมาตรา 1564²⁸ เช่นเดียวกัน ในฐานะบุตรก็จะมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาด้วยตามมาตรา 1563²⁹ การอุปการะเลี้ยงดูที่กล่าวมานี้ยังหมายรวมถึงการช่วยเหลือดูแล

²⁷ มาตรา 1461 วรรค 2 สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน

²⁸ มาตรา 1564 บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

²⁹ มาตรา 1563 บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

รักษาพยาบาลอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นที่เข้าใจได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าระหว่างบิดามารดาและบุตรย่อมมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

แต่การอุปการะเลี้ยงดูและรักษาพยาบาลที่ได้กำหนดให้เป็นหนึ่งรวมในมาตรา 1490 (1) นี้กฎหมายไม่ได้เพ่งเล็งไปคู่สมรสอีกฝ่าย บิดามารดาหรือบุตรธิดาของคู่สมรสแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้สามีภริยาต้องปฏิบัติอยู่แล้ว

ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กัมพูศิริ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า จุดสำคัญของหนึ่งรวมในข้อนี้ได้แก่บุคคลที่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและการรักษาพยาบาล ซึ่งมีได้จำกัดแต่เฉพาะคู่สมรส บิดามารดาและบุตรธิดาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผู้อื่นซึ่งเป็น “บุคคลในครอบครัว” อีกด้วย โดยมีเงื่อนไขว่า บุคคลดังกล่าวจะต้องอยู่ในความดูแลอุปการะอย่างต่อเนื่องของคู่สมรสไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้องของคู่สมรสหรือคนรับใช้ที่อยู่อาศัยในเนื้อที่บ้านร่วมกับคู่สมรส ตัวอย่างเช่น สามีรับอุปการะน้องชายของตนเองที่อยู่ต่างจังหวัดให้เข้ามาพักอาศัยร่วมอยู่กับตนเอง หรือจ้างคนสวน คนขับรถหรือคนใช้และจัดหาบ้านพักให้อาศัยในที่ดินร่วมกับครอบครัวของตนเอง เป็นต้น³⁰

ปัญหาข้อเท็จจริง

กรณีหลานสาวของภริยาเข้ามาพักอาศัยที่บ้านของครอบครัวเป็นระยะเวลา 1 เดือน ระหว่างนั้นหลานสาวป่วยเข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลนั้นเป็นหนึ่งรวมของสามีภริยาหรือไม่

หลานสาวของภริยาที่เข้ามาพักอาศัยในครอบครัวของสามีภริยานั้น ด้วยความสัมพันธ์ซึ่งเป็นหลานของฝ่ายภริยา คู่สามีภริยาจึงมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู ช่วยเหลือเกื้อกูลญาติพี่น้องของทั้งฝ่ายตนเองและของคู่สมรสอีกฝ่าย แต่จากข้อเท็จจริงข้างต้น หลานสาวนั้นมีกำหนดระยะเวลาในการอยู่เป็นการชั่วคราว คือเป็นระยะเวลาเพียง 1 เดือนเท่านั้น จึงมีประเด็นในการพิจารณาว่าหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูหลานสาวของคู่สามีภริยาในระยะเวลาดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นการต่อเนื่องหรือไม่ โดยทั่วไปแล้วในสังคมไทย การดูแลเครือญาติ หรือญาติพี่น้องของบุคคลในครอบครัวนั้น จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่อย่างเสมอ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีเข้ามาอาศัยอยู่ภายในบ้านเรือนของตนเองก็จักต้องดูแลต้อนรับขับสู้เป็นอย่างดี ในการอุปการะเลี้ยงดูการช่วยเหลือดูแล แม้จะไม่ได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่เอาไว้ แต่ด้วยความสัมพันธ์อันใกล้ชิดมีสายสัมพันธ์ของความเป็นเครือญาติสายเลือดเดียวกันใกล้ชิดกัน ความรู้สึกของการเป็นคนในครอบครัวเดียวกันแม้จะมาอาศัยในช่วงระยะเวลาเพียงสั้นๆเพียง 1 เดือนนั้น การดูแลอุปการะเลี้ยงดูดังกล่าวก็มีขึ้นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดระยะเวลาที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันอยู่แล้ว

³⁰ ไพโรจน์ กัมพูศิริ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครอบครัว พิมพ์ครั้งที่ 5, น. 280.

และการกระทำการดูแลช่วยเหลือก็เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของบุคคลในครอบครัวคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นการที่จะปฏิเสธว่าหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการดังกล่าว มิได้เป็นหนี้สินที่คู่สามีภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันนั้น จึงเป็นไปได้ยาก

5.2.7 ปัญหาเกี่ยวกับการให้สัตยาบัน

มาตรา 1490 (4) ได้บัญญัติถึงหนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบันว่าเป็นหนี้ร่วมของสามีภริยาด้วยนั้น ในส่วนของการให้สัตยาบันนั้นมีประเด็นในการพิจารณาว่า การให้สัตยาบันนั้นสามารถให้ไว้ล่วงหน้าได้หรือไม่

ท่านอาจารย์หยุด แสงอุทัย ได้กล่าวถึงความหมายของการให้สัตยาบันในหนี้ร่วมของสามีภริยาไว้ในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 521/2494 ว่า “คำว่า “สัตยาบัน” นั้นไม่ได้ใช้เฉพาะมาตรานี้ แต่ได้ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งทั่วไป และหมายถึงกรณีที่มีการกระทำที่ในขณะกระทำลงเป็นการกระทำที่ปราศจากอำนาจ แต่ภายหลังได้มีการรับรองเพื่อให้การนั้นมีผลใช้บังคับได้ สำหรับกรณีที่สามีและภริยาจะต้องเป็นลูกหนี้ร่วมกันนี้ มาตรา 1482 ได้กำหนดไว้เป็น 4 กรณี และโดยที่มีลักษณะเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปเรื่องทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ตามหลักกฎหมายในการตีความจึงต้องถือว่าบัญญัติไว้ครบถ้วนแล้ว จะตีความออกไปในลักษณะที่สามีหรือภริยาเสียเปรียบหาได้ไม่ จึงต้องตีความตรงไปตรงมาตาม ถ้อยคำว่าหมายถึงการที่สามีหรือภริยาได้ให้สัตยาบันที่จะยอมเป็นลูกหนี้ร่วมกัน คือมาให้การรับรองที่จะเป็นลูกหนี้ร่วมกันในเวลาภายหลังเท่านั้น”³¹

สำหรับท่านอาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้ให้ความเห็นในเรื่องการให้สัตยาบันไปอีกแนวความเห็นหนึ่ง ในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 2594/2516 ว่า การให้สัตยาบันนั้นมีความหมายในทางรับรองการที่ได้กระทำไปโดยไม่ถูกต้อง กลับเป็นการกระทำที่ถูกต้องยอมทำให้ความหมายของ “สัตยาบัน” คือการที่ฝ่ายหนึ่งยอมรับรองให้ถือเป็นไปเพื่อประโยชน์ของตนด้วยอันเป็นการยอมรับผูกพันตามที่ฝ่ายแรกได้กระทำไปนั่นเอง สำหรับการยอมรับผูกพันตนในการกระทำไว้ล่วงหน้า ก็ย่อมมีผลเหมือนกันกับปล่อยให้ทำไปแล้วไปให้สัตยาบันในภายหลังยอมอยู่ในความประสงค์ของกฎหมายให้เป็นหนี้ร่วมเหมือนกัน การยินยอมล่วงหน้ากับสัตยาบันภายหลังจึงไม่น่ามีผลแตกต่างกัน³² ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ปรากฏอยู่ใน คำพิพากษาศาลฎีกาตลอดมา เช่น

³¹ หยุด แสงอุทัย, หมายเหตุ ท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 521/2494.

³² จิตติ ดิงศภัทย์, หมายเหตุ ท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 2594/2516.

ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3186/2538 ได้วางหลักไว้ว่า ความยินยอมให้ทำนิติกรรมไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องให้ความยินยอมเฉพาะเรื่องเฉพาะราย จะให้ความยินยอมเป็นการล่วงหน้าและตลอดไปไม่ได้ ทั้งโดยสภาพแล้วความยินยอมให้ทำนิติกรรมนั้น ผู้ให้ความยินยอมสามารถให้ความยินยอมเฉพาะรายหรือตลอดไปได้³³

นอกจากนั้นหนังสือให้ความยินยอมของภริยาที่ให้ความยินยอมให้สามีทำนิติกรรมทุกอย่างนั้น ถือได้ว่าได้รับรู้ถึงหนี้สินที่ได้ก่อขึ้นตามสัญญากู้เงินและได้ให้สัตยาบันในหนี้ดังกล่าวแล้ว³⁴ หรือกรณีที่สามีได้ลงลายมือชื่อให้ความยินยอมในหนังสือให้ความยินยอมซึ่งมีข้อความว่ายินยอมให้ทำนิติกรรมทุกอย่างได้ ถือได้ว่าได้ร่วมรับรู้หนี้ที่เกิดขึ้นและได้ให้สัตยาบันในหนี้ดังกล่าว³⁵ การที่ได้ลงลายมือชื่อให้ความยินยอมเข้าทำสัญญานั้น แม้ผู้ให้ความยินยอมจะมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือใช้ในกิจการของครอบครัวก็ตาม แต่หนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ที่ก่อขึ้นในระหว่างสมรสเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียวแต่ได้มีการให้สัตยาบันแล้ว³⁶ หรือการลงลายมือชื่อให้ความยินยอมในหนังสือซึ่งมีข้อความระบุว่ายินยอมให้ทำนิติกรรมได้โดยไม่คัดค้าน ถือได้ว่าร่วมรับรู้ในหนี้ที่คู่สมรสอีกฝ่ายได้ก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียวในระหว่างสมรส และให้สัตยาบันในหนี้ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นหนี้ร่วม³⁷

แต่ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่ความความหมายของการให้สัตยาบันนั้น ควรเป็นไปตามความเห็นแบบแรกมากกว่าเพราะการให้สัตยาบันในหนี้ที่ก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของคู่สมรสอีกฝ่ายโดยแท้นั้น ควรจะเกิดขึ้นหลังจากการที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ไปก่อหนี้ขึ้นมาแล้ว เพื่อเป็นการคุ้มครองคู่สมรสอีกฝ่ายที่ให้สัตยาบันให้ได้รับรู้ถึงการที่คู่สมรสของตนได้ก่อหนี้อะไรไว้ ก่อนที่ตนเองจะได้ยินยอมเข้าผูกพันตนเป็นลูกหนี้ร่วมด้วย ในหนี้ที่คู่สมรสของตนได้ก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ของฝ่ายตนเองฝ่ายเดียวโดยแท้

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3186/2538

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2568/2541

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2568/2541

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3425/2545

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5848/2550

5.2.8 การบังคับคดีของเจ้าหนี้ กรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องบังคับชำระหนี้ในหนี้ร่วมของสามีภริยา แต่ไม่ได้ฟ้องคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วย

กรณีดังกล่าวได้มี คำพิพากษาฎีกาที่ 5736/2534 วินิจฉัยไว้ว่า “แม้หนี้ที่โจทก์เป็นหนี้ตาม คำพิพากษาจะเป็นหนี้ร่วมระหว่างจำเลยกับผู้ร้องก็ตาม แต่เมื่อโจทก์มิได้ฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยด้วย โจทก์ย่อมไม่มีอำนาจยึดสินส่วนตัวของผู้ร้องมาบังคับชำระหนี้แก่โจทก์ได้”

ศาลได้ให้ความเห็นว่า สินส่วนตัวของภริยาไม่ใช่ทรัพย์สินที่เป็นของภริยาซึ่งตามกฎหมาย อาจถือได้ว่า เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ ตามคำพิพากษาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 วรรคท้าย³⁸ เมื่อ เจ้าหนี้ไม่ได้ฟ้องภริยาเป็นจำเลย ภริยามิได้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของฝ่ายเจ้าหนี้ แม้หนี้นั้น จะเป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีผู้เป็นจำเลยกับภริยาในฐานะผู้ร้อง เจ้าหนี้ก็ไม่มีอำนาจยึดที่พิพาทซึ่งเป็นสินส่วนตัวของภริยาเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้

ผู้เขียนเห็นว่านี่ดังกล่าวเป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยานี้ดังกล่าวจึงก่อให้เกิดสิทธิ เรียกร้องแก่เจ้าหนี้ในการที่จะเรียกให้สามีหรือภริยาชำระหนี้ให้แก่ตนได้ ซึ่งการเรียกร้องให้ชำระ หนี้ นั้น สามารถเรียกให้สามีหรือภริยาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดชำระก่อนก็ได้ และการใช้สิทธิเรียกร้องให้ ชำระหนี้ ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213³⁹ โดยให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิ โดยการฟ้องต่อศาลเท่านั้น เจ้าหนี้จะทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้เองโดยไม่ฟ้องร้องต่อ ศาลไม่ได้

ดังนั้น ในเรื่องหนี้ร่วม หากเจ้าหนี้ไม่ฟ้องคู่สมรสอีกฝ่ายเข้ามาในคดีแล้วไปบังคับคดีเอา กับ สินส่วนตัวของฝ่ายนั้นย่อมถือว่าการฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 213 ซึ่งหากมีการบังคับชำระหนี้ โดยไม่ผ่านกระบวนการทางศาลแล้ว ย่อมเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย และ อีกประการหนึ่งคือ

³⁸ ป.วิ.พ. มาตรา 282 วรรคท้าย เพื่อประโยชน์แห่ง มาตรานี้ ทรัพย์สินที่เป็นของภรรยาหรือที่ เป็น ของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมายอาจ ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นทรัพย์สิน ที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น เจ้า พนักงานบังคับคดี อาจยึดหรืออายัดและเอาออกขายได้ตามที่บัญญัติไว้ข้างบนนี้

³⁹ มาตรา 213 ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตนเจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับ ชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ จะไม่เปิดช่อง ให้ทำเช่นนั้นได้

คำพิพากษานั้นผูกพันเฉพาะคู่ความในคดี ดังนั้นหากไปบังคับชำระหนี้กับคู่สมรสที่ไม่ได้มีการฟ้อง
ยอมเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145⁴⁰

ในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นหน้าที่เจ้าหนี้เอง ที่จะต้องแสดงความประสงค์
โดยทำเป็นคำฟ้องแล้วยื่นต่อศาลว่าจะบังคับกับผู้ใดบ้าง หากไม่แสดงเจตนาออกมาก็ถือว่าเป็น
เรื่องที่เจ้าหนี้ต้องรับบาปเคราะห์นั้นไปเอง

---

⁴⁰ ป.วิ.พ. มาตรา 145 ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของศาลฎีกาแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่า ด้วยการอุทธรณ์
ฎีกาและการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณา
ของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาหรือมีคำสั่งจนถึงวันที่คำพิพากษาหรือ
คำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับหรืองดเสียถ้าหากมี